

reus cognoscatur etiam ab incolis regionis remotae, qui cum illo negotia tractanda habere possent. — *Ita communius* cum Lugo, Salmant., S. Lig. n. 974.

2° *Quoad notorietatem facti, controvertitur inter theologos.*

I^a SENTENTIA valde *probabilis* dicit, non esse *per se* illicitum, quia neque contra iustitiam peccatur, neque contra charitatem, saltem graviter, modo agatur de criminibus, quae reddunt hominem perniciosum. Ratio est, quia bono publico conducit, facinorosos homines dignosci, ut ab eis cavere omnes possint. — S. Lig. n. 964.; *Hom. apost.* n. 12.; in *Retr.* n. 12.

II^a SENTENTIA e contrario dicit, esse peccatum tum contra iustitiam, tum contra charitatem: 1° *contra iustitiam* quidem, quia infamatus in uno loco, non amisit ius ad famam in alio remoto, quo fama criminis non est brevi perventura: ergo ipsi facit iniuriam, qui eum ibi diffamat; 2° *contra charitatem*, quia diffamans nocet proximo in re gravi seu in fama, quam alibi sine illius iniuria possidere pergit. — Billuart, Antoine.

451. — QUAER. 5° *Quandonam crimen seu factum dici possit publicum seu notorium?*

Resp. 1° Dicitur omnino *publicum* seu *famosum*, quando innotuit maiori parti communitatis seu civitatis, oppidi, pagi, etc.

Resp. 2° Dicitur *simpliciter publicum* seu *notorium*, quando innotuit tot personis, ut nulla tergiversatione celari possit, et moraliter sit impossibile, quod in notitiam communitatis non deveniat. Valde autem difficile est determinare, quot personarum requiratur cognitio, ut crimen publicum censi debeat. Varias regulas assignaverunt theologo pro vario numero personarum, quae communitatem componunt. Iuxta communioem sententia dici potest publicum crimen, si quindecim sciant ex communitate centum personarum; aut viginti diversarum familiarum in communitate mille personarum; aut quadraginta dispersi in oppido quinque milium personarum. — Ita S. Lig. n. 975. Sed, ut melius inquit Billuart, *de Iustitia*, diss. 15. art. 2. §. 5., hoc remittitur iudicio prudentis, qui attento communitatis numero, hominum garrulitate et aliis circumstantiis, iudicet, an possibile sit, ut res secreta maneat.

452. — QUAER. 6° *An peccet graviter referens tantum gravia peccata alterius, ut ab aliis audita, v. gr. si dicat: Fertur, narrant, audivi de tali hoc vel illud?*

Resp. 1° Peccat graviter contra charitatem et iustitiam, si ita referat, ut alii sint verisimilius et merito id credituri, v. gr. si asserat se, quae narrat, audivisse a persona fide digna, quia tunc causam sufficientem credendi malum praebet; secus, si probabiliter fides dictis non adhibeatur, quia nulla infamia inde orietur. Multo autem facilius peccabit graviter

referens, etiam ut mere dubium, peccatum enorme alterius, v. gr. haeresis, sodomiae, etc.

Resp. 2° Peccat graviter contra charitatem, si audita referat coram iis, qui probabiliter ea credent ex levitate aut malitia propria; quia sub gravi quisque tenetur ex charitate tollere occasionem damni alterius, cum facile potest. Non tamen videtur peccare contra iustitiam, quia non est causa efficax damni. — S. Lig. n. 978. — Billuart, *ibid.* art. 2. §. 4., *et alii communiter.*

453. — QUAER. 7° *Quomodo peccet audiens detractionem?*

Resp. 1° Peccat certe graviter contra *iustitiam*, qui efficaciter inducit alium ad detrahendum.

Resp. 2° Peccat graviter contra *charitatem*, qui gaudet de detractione gravi ab alio facta, quia gaudet de damno gravi proximi. Excipe, si gauderet tantum de auditione rei novae vel curiosae, non vero de ipsa detractione.

Resp. 3° Superior peccat contra charitatem, si detractionem non impedit in quantum commode potest, etiamsi de ea non gaudeat; quia illi specialis obligatio incumbit corrigendi detrahentem, aut damno subditi infamati obviandi. *Probabilius* autem non peccat contra iustitiam 1° Superior detrahentis, quia non tenetur invigilare bono alterius non subditi; 2° Superior infamati, quia ipsi non incumbit ex iustitia bono temporali subditi attendere. — S. Lig. n. 979.

Resp. 4° Persona particularis plerumque aut omnino aut saltem a gravi peccato excusatur, si detractionem non impedit, sive ex verecundia aut timore vel etiam negligentia, etiamsi commode possit, modo de illa non gaudeat, nec praeter infamiam aliud damnum accedat. Ratio est, quia in hac materia saepe constare nequit correctionem esse profuturam; imo saepe periculosum est, et merito timeri potest, ne detractio potius augeatur vel producat. Culpa tamen aliqua non carebit, si facile correctionem efficacem adhibere possit. — S. Lig. n. 979.

Excusantur autem etiam a veniali, qui ubi advertunt detractionem, discedunt, sermonem expungunt, aut faciem avertunt, atque tristes se ostendunt iuxta illud *Prov.* 25. 23.: *Dissipat facies tristis linguam detrahentem.*

454. — QUAER. 8° *An liceat seipsum infamare?*

Resp. *Affirm. per se*, si recta intentione fiat, secluso scandalo, et aliorum damno. Ratio est, quia non est contra iustitiam, cum quisque sit famae suae dominus; nec contra charitatem, quia haec non obligat ad bona externa conservanda, nisi quantum id exigit salus propria vel proximi.

Per accidens autem peccabis, et etiam graviter, si fama tua neces-

saria sit muneri tuo, vel si tibi damnum vitae, vel aliis infamiae ex hoc oriri possit. — S. Lig. n. 983.

455. **Resolves.** — 1° Grave est peccatum etiam mortuis detrahere in re gravi; iure enim ad famam non spoliatur, licet e vivis excesserint. Unde historiographi ignominiae notam memoriae defunctorum sine causa sufficienti inurentes, occulta manifestando, cognita exaggerando, actam poenitentiam non referendo, graviter peccare possunt. — S. Lig. n. 978.

2° Letale esse potest de aliquo in conspicua dignitate constituto tam multa, etsi non singula gravia, revelare, ut notabiliter laedatur eius fama, licet intra longum tempus id peragatur.

3° Mortale est, si dicas, aliquem esse adulterum, licet de hoc probabilia habeas indicia; quia eius famae grave nocumentum affers. Imo idem tenendum, etiamsi diceres probabile, eum esse talem.

4° Grave est dicere de Sacerdote, quod duellum commiserit, aut sit amans puellarum, aliaque id genus. Saepe autem letale non est id asserere de milite, aut etiam de iuvene medioeris famae; nec dicere de puella quod sit garrula, superba, etc. — S. Lig. n. 967.

5° Non est mortale de aliquo ignoto vel indeterminato male loqui, v. gr. in tali loco esse multos improbos, ebriosos, impudicos; quia nemini gravis iniuria irrogatur. Item non est grave, crimen aliquod referre de aliquo, quem audientes non noverunt, nec unquam agniti sunt, etiamsi nominetur. Imo hoc *per se* omni culpa vacat.

6° Letale tamen est, saltem communiter loquendo, graviter detrahere alicui Monasterio, licet nullus Religiosus nominetur, v. gr. si dicatur, in eo pravam duci vitam, grave peccatum fuisse patratum. Ratio est, quia Religiosi eiusdem Communitatis adeo inter se coniuncti sunt, ut coram externis velut solidarii alii pro aliis censeantur. Hinc tota Communitas apud imprudentes et simplices maculari solet. — S. Lig. n. 979.

456. — 7° Non est mortale dicere de publico ebrioso, eum hac die *inebriatum esse, etsi occulte fecerit*; imo quandoque nullum adest peccatum, si quis omnem famam quoad aliquid amiserit, v. gr. si dicas de meretrice, quod fornicata fuerit. Nec est mortale infamem in uno crimine de altero valde affini dedecorare, v. gr. si de adultero dicas, eum litteras amatorias misisse, vel de ebrioso, eum cum uxore rixatum esse; quia talis revelatio non est nova infamia, aut saltem non gravis. De disparato tamen et non connexo crimine aliquem infamare potest esse mortale, quia ille, qui dedecorus est in uno vitii genere, non ideo amisit ius famae quoad reliqua. — S. Lig. *Hom. apost.* n. 14., *et alii communiter.*

8° Non peccat, saltem graviter, qui solatii causa tantum, seclusa detrahendi intentione, alicui amico narrat iniuriam ab alio sibi factam, etsi inde aliqua infamia auctori proveniat. Hinc probabiliter excusantur,

saltem a mortali, famuli detegentes iniurias sibi illatas a dominis, uxores a viris, filii a patre, Religiosi a Praelato, etc.; quia auctor iniuriae non potest esse rationabiliter invitus, remque tam difficilem exigere, ut laesus solatio vel consilio necessario careat. Cavendum est tamen, ne dicatur pluribus, atque apertius nominetur persona, quam necesse sit ad consilium vel solatium. — S. Lig. n. 973.

9° Non peccat graviter, generatim loquendo, qui revelat defectus naturales animi vel corporis alterius, dicendo, v. gr. quod sit stupidus, ignarus, etc.; quia tales defectus non sunt morales, nec famam notabiliter minuunt. Excipe, nisi grave damnum inde secuturum sit. Hoc autem maxime ex circumstantiis pendet. — S. Lig. n. 967. — V. *Casus*, n. 420. et seq.

ARTICULUS II. — DE RESTITUTIONE FAMAE.

457. **Principia.** — I. Detractor tenetur ex iustitia, quantum fieri potest, 1° ad reparandam famam iniuste ablatam; 2° ad compensanda omnia damna temporalia ex diffamatione provenientia et aliquo modo praevisa.

Ratio primi est, quia per ablationem famae irrogata est iniuria damnosa; ius enim, quod quisque habet ad famam, auferri privata auctoritate nequit: cum itaque necessaria sit boni iniuste ablati restitutio, propterea iniuria illa resarciri debet. — *Ita omnes.* — S. Lig. n. 991.; et lib. 3. p. 613.

Ratio secundi est, quia omnia damna provenientia ex detractioe tribuenda sunt detractori, ut causae eorum efficaci, sive crimen revelatum sit falsum, sive verum, cum in utroque casu famam iniuste detractor laeserit. — *Ita communiter.* — S. Lig. n. 996.

Obligatio restituendi famam est personalis. Obligatio vero reparandi damna, quae ex diffamatione orta sunt, est realis, et proinde ad heredes transit.

458. — II. Restitutio famae alio modo facienda est a calumniatore, ac a detractore simplici. Hinc.

1° *Calumniator* tenetur dicta retractare, et quidem *per se* etiam cum iactura propriae famae, si aliter reparatio fieri nequeat: ratio, quia melior est conditio innocentis quam nocentis, et malitiae suae imputare debet, quidquid propterea est passurus.

2° *Detractor simplex* dicta retractare nequit, quia sic mentiretur, sed alio modo, quantum in ipso est, famam restituere debet, dicendo, v. gr. se male locutum fuisse, se erravisse, aut quid simile; non enim hi solum errant qui a veritate, sed etiam qui a rectitudine recedunt iuxta illud *Prov. 14. 22.*: *Errant, qui operantur malum.* — S. Lig. n. 992.

Sed saepe modus ille non sufficit apud intelligentes et astutos, qui potius ex his formulis coniciunt, verum esse crimen, quod non asseritur aperte esse falsum. Tunc igitur detractor tacendo de dictis, data occasione, cum dexteritate et veritate laudare et honorare debet eum, cui detraxit.

459. **Resolves.** — 1° Qui alium iniuste diffamavit verum crimen manifestando, tenetur ad integrum damnum inde proveniens reparandum; quia iniusta illius revelatio est causa vera et unica damni. — S. Lig. n. 994.

2° Qui detraxerit per libellum famosum, tenetur, ut efficax sit restitutio, eam facere contrariis scriptis vel publica revocatione. Item innotescere debet reparatio, si cognoscatur, diffamationem ad multos pervasisse, sed ignoretur ad quos pervenerit. — S. Lig. n. 995.

3° Item in defectu diffamatoris ad reparationem famae tenentur, qui ad diffamationem propagandam cooperati sunt, iique omnes pariter tenentur de damnis fortunae, si quae acciderint.

Diffamator non tenetur ad veniae petitionem, si famam reparare non possit, nisi famam simul et honorem laeserit: quia per veniae petitionem fama perdita non restituitur; nec ille magis urgetur obligatione veniae petendae, quam qui non potest restituere bona fortunae, in quibus aliquem laeserit. — *Ita communiter.*

460. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *Quaenam sint causae a restitutione famae excusantes?*

Resp. Sequentes communiter admittuntur:

1° Si delictum, quod uni vel pluribus revelasti, ex alia via publicum evaserit, aut si fama alio modo reparata sit, v. gr. per sententiam iudicis, etc.

2° Si prudenter iudicetur, criminis memoriam temporis decursu oblivione deletam esse.

3° Si restitutio famae fieri nequeat sine vitae periculo; quia vita est bonum ordinis superioris, ac fama; item si restitutio famae sit multo minoris valoris, ac iactura, quam pati deberet diffamator, v. gr. si esset homo honoratus et praesertim bono publico vel Religioni valde utilis.

4° Si reparatio sit moraliter impossibilis ob nimiam locorum distantiam aut alias speciales difficultates, quae praesertim in reparatione detractionis simplicis reperiuntur; v. gr. si qui audierunt detrahentem, a praeoccupata opinione revocari non possint.

5° Si iudicetur, detractioni fidem adhibitam non fuisse ab audientibus, ut fit saepius, quando in irae calore detrahitur.

6° Si infamatus obligationem expresse vel tacite remiserit, modo remittere possit; imo quandoque sufficit condonatio praesumpta. — S. Lig. n. 1003. Eam autem remittere non potest, quando ex eius infamia se-

quitur scandalum, aut damnum vel commune vel suorum, etc.; v. gr. si agatur de infamia Sacerdotis, magistratus, etc. — S. Lig. n. 997. et seq.

QUAER. 2° *An detur obligatio restituendi famam sine formali iniustitia laesam, v. gr., si quis detrahat ex inadvertentia?*

Resp. Affirm., quia quisque tenetur reparare damnum ex sua actione proveniens, si commode possit, ut dicemus in *Tractatu de Iustitia et Iure.* — S. Lig. n. 994.

461. — **QUAER.** 3° *An infamans teneatur famam restituere etiam coram iis, qui crimen a se revelatum mediate acceperint?*

Resp. Affirm., *probabilius*, imo et verius, si famam violasti apud audientes, quos praevidebas facile infamiam evulgaturos; quia tunc es vera causa damni; secus non teneris. — S. Lig. n. 991.

QUAER. 4° *An excuseris a restitutione famae, si etiam laesus tuam famam violaverit, nec restituere velit?*

Resp. Negant Navarrus, Sporer, et quidam alii; sed probabilius affirmandum cum S. Alph. n. 999.; quia non teneris alteri ius suum reddere, si ille recusat tibi reddere tuum.

QUAER. 5° *An tenearis famam pecunia compensare, si eam restituere non possis?*

Resp. Neg. saltem *probabilius*, quia iustitia obligat tantum ad reddendum ablatum, aut aequivalens; sed pecunia non fuit ablata per detractionem, neque ipsa est famae aequivalens, cum sit alterius ordinis. — S. Lig. n. 1000., etc.

CAPUT III.

DE CONTUMELIA

462. — Contumelia est iniusta honoris laesio praesenti et scienti irrogata. Honor autem est externa testificatio aestimationis, quae de alicuius excellentia interne habetur. Praesens vero aliquis esse potest, vel personaliter seu physice, vel moraliter per imaginem, perque aliud in quo aliquatenus repraesentetur.

Contumelia autem fieri potest 1° *negative*, per omissionem honoris hic et nunc debiti; 2° *positive*, tum verbis tum factis aut signis contemptus.

Ad contumeliam referuntur 1° *irrisio*, qua quis verbis et risu contemnitur; 2° *subsannatio*, qua quis gestibus ridiculis irridetur; 3° *improperium*, quo alicui inopia, defectus, vel ortus obscuritas exprobratur.

463. — *Dico I.* Contumelia est peccatum mortale ex genere suo. Est enim quid gravius detractione, quae *per se* est gravis. Constat praeterea ex verbis Scripturae. *Matth. 5. 22.*: *Qui autem dixerit fratri suo:*